

6. Гришаева Л. И., Цурикова Л. И. Введение в теорию межкультурной коммуникации: учебное пособие / Л. И. Гришаева, Л. В. Цурикова. 2-е изд. дополн. – Воронеж : Воронежский государственный университет, 2004. – 424 с.

7. Луман Н. Невероятность коммуникации / Н. Луман // Проблемы теоретической социологии. Вып. 3. – СПб., 2000. – С. 43-54.

8. Москалик Г. Філософська парадигма модернізації освіти в умовах інформаційно-комунікативного середовища : монографія / Г. Москалик. – Кременчук : Видавництво «Християнська Зоря», 2014. – 328 с.

9. Петрушенко В. Л. Філософія [Текст]: навч. посібник (в 2-х част.) / В. Л. Петрушенко. – Львів: Новий Світ – 2000, 2011. – 647 с.

10. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации / А. В. Соколов. – СПб. : Изд-во Михайлова, 2002. – 449 с.

Годлевський П.М., Свирида В.С.

ОСНОВИ ФІЛОСОФІЇ ВИДІВ ЄДИНОБОРСТВ ЯК ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Актуальність. Філософія популярності здорового способу життя останнім часом стає все більш вагомим в нашому суспільстві. Уже давно не модно отруювати себе неякісними продуктами, потерпати від гіподинамії і обростати шкідливими звичками, які прискорюють процес старіння. Переконавання, що систематична рухова активність веде до підвищення працездатності, зміцнення здоров'я, зниження ризику захворіти в майбутньому – на разі, надзвичайно актуальна. Велика кількість сучасних видів і технік фітнесу для чоловіків і жінок різних вікових груп для оздоровлення, рекреації і спортивного вдосконалення – як напряду фізичної культури, не відповідають на питання гармонійного розвитку особистості в цілому. На особливу увагу заслуговують види східних і національних єдиноборств, їх історія та філософія. Відзначимо активну зацікавленість членів суспільства до різних сторін східної культури, де духовні орієнтири передбачають гармонію природного та соціального. Саме духовний чинник є провідним і системоутворюючим в східній цивілізації на всьому шляху її розвитку, а філософія – ключовий нормативний компонент всієї діяльності людини.

Аналіз наукових досліджень. Вивчення праць дослідників історії Запорозької Січі Є.Н. Приступи, Ю.Д. Руденка, В.І. Сергійчука, Ю.Л. Мельничука, Д.І. Яворницького та інших засвідчує, що в системі психофізичної підготовки українських козаків велика роль відводилася бойовим мистецтвам [4,5,7,11]. Ю. Руденко, Ю. Мельничук в монографії “Козацько-лицарське виховання учнівської і студентської молоді” проводять порівняльний аналіз “що багато рухів, прийомів, немає в єдиноборствах і подібних фізичних тренувальних методиках інших народів” [8, с. 20]. В дослідженнях східної філософії І.Е. Власова, Е.А. Кормочі визначена ідея гармонії і загального взаємозв'язку особистості з природою [6]. Р. Фрейджер, Дж. Фейдимен, К. Юнг визначали ідею західної філософії: «...є поділ світу (розділені: світ і Бог, матеріальне і духовне, людина і природа і т.д.)» [9]. Проблеми педагогічного та філософського напрямку у східних єдиноборствах вивчалися рядом авторів М. Бишоп, В. Г. Буров, Д.В. Джохадзе, Е.А. Фролова, А.А. Долин, Г. В. Попов [1,6,9,10]. Питанням розвитку і становлення людини в ринковий простір завдяки застосуванню новітніх педагогічних засобів переймалися науковці Г.М. Максименко, В.Г. Саєнко, С.В. Смеричевська, Н.А. Нікітенко.

Метою роботи є дослідження філософії видів єдиноборств для визначення шляхів виховання високих моральних якостей та здорового способу життя курсантів ХДМА.

Завдання: проаналізувати основи філософії видів єдиноборств; виділити характерні відмінності; обґрунтувати аспекти обраної філософії видів єдиноборств для застосування в виховному процесі, як засобу фізичного виховання та здорового способу життя.

Методи дослідження. Системний підхід, аналіз науково-методичної літератури, порівняльно-історичний метод; описовий метод, зіставний метод, системний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Проблема історії виникнення, становлення і розвитку національних системи єдиноборств має історичні глибокі філософські корені і потребує окремого вивчення. Найбільш відомі і дослідженні науковцями єдиноборства, проаналізовані нами, є:

«Спас» – філософія якого формувалась століттями, і трактувалась як звичай гордої нескореності, правди й совісті. Це ціла культура, психоментальний трикутник, складений з війни, праці та гри (тренувань). Опис носіїв «спаса» козаків-характерників відображений у казках «Котигорошко», «Коза-дереза». В них чітко викладена методика виховання воїна. Сам по собі «спас» – явище, що увібрало в себе дуже багато складових. Існує чотири версії походження терміну «спас». Перша – це те, що спасає тебе в бою чи в житті. Друга – бойовий припас, резерв українського народу, світогляд воїна – захисника і переможця. Цього звичаю, як техніки бою, так і філософії, навчали в козацьких родах з дитинства. Третя версія – це назва на честь Христа Спасителя. Людина, яка володіє «спасом», стає під захист самого Ісуса Христа. І четверта версія пов'язана з язичницькими богами Спасами, які з часом стали християнськими [2,8,11].

«Хортинг» – спеціальна система козацьких єдиноборств основою якої вважалися елементи козацьких бойових комплексів, спеціальних фізичних вправ, оздоровчих та лікувальних методик. Українські бойові комплекси втілювали у собі численні практичні комбінації прийомів, специфічні фізичні вправи та психофізичні прийоми, які були природними, самобутніми й виразно національними. Вершиною бойових єдиноборств у козаків була система козацького характерництва. У народі це мистецтво відоме під назвою «господар ночі». В народній пам'яті боротьба характерників овіяна нев'янучою славою, ореолом легендарності й поваги.

У літературних джерелах [4,5,8] є інформація про те, що козаки-характерники спеціальними вправами досягали неймовірного ефекту, коли «тіло грає» й больові удари супротивника не відчуваються. Такі козаки вміли миттєво концентрувати внутрішню енергію в тій частині свого тіла, куди спрямовувався удар нападника.

«Бойовий гопак» – Українське бойове мистецтво, розроблене на основі елементів традиційного козацького бою, що збереглися в народних танцях та власного досвіду дослідника бойових мистецтв Володимира Пилата. Філософською концепцією якого є: «Світло породило Світ. Бог у Світлі і Світло у Богові. Правда завжди стоїть на захисті добра, ладу, злагоди і законів. Добро приносить людям щастя, здоров'я і злагодю. Любов – найвища благодіть дарована Богом. Довкола Любові завжди мир, спокій, радість, щастя і злагода» [8,10].

«Самбо» – включає найбільш ефективні прийоми і тактику різних видів спортивних єдиноборств, бойових мистецтв і народних видів боротьби: кулачного бою, російської, грузинської (чидаоби), казахської (казакша курес), татарської, бурятської боротьби; фінсько-французької, вільно-американської, англійської боротьби, японська дзюдо і сумо та інших видів єдиноборств. Така система, спрямована на пошук всього передового і доцільного, лягла в основу філософії самбо – філософії постійного розвитку, поновлення, відкритості до всього найкращого [2,3].

«Айкідо» – належить японському виду єдиноборства, яке з'явилося в ХХст., і активно користується величезною популярністю серед людей по всьому світі. Філософією виду є концентрація уваги на якісному захисті. І вчить бачити головне – не дію опонента, оформлену в рух, а його свідомість. Саме цей ключовий підхід дозволяє виявити слабкі місця і повернути нападнику його агресію. Цей вид вважається м'яким стилем єдиноборств. Порівнюючи цей вид з образом води, який з одного боку дуже м'який і гнучкий, а з іншого, розмиває навіть найміцніші гірські породи. В основі його принципів виступає тактика не опору, відмова від лобового зіткнення, податливість, контроль рухів нападаючого і чітка реакція [6,9].

«Карате» – з'явилося на невеликому острові Окінава, між Тайванем і Японією. Цей вид боротьби – контактний, досить жорсткий. Він вимагає сили, витримки, знань і тривалого часу тренувань. За підсумком практиків удар стає схожим на зіткнення з поїздом, а тіло набуває «залізних» м'язів і абсолютно занижений больовий поріг. У чому і виражена головна ідея єдиноборства. Головне – це знищити противника з одного удару. З цієї причини бій складається з численних стрибків, ударів ногами, руками і навіть пальцями. До того ж бій супроводжується гучними криками, які надають бійцю додатковий обсяг хоробрості і внутрішньої сили [6,9].

«Кунг-фу» – прирівнюється до абсолютної психофізичної досконалості людини. У самому Китаї це слово означає ідеальна майстерність, навик доведений до максимального ступеня володіння. Будь-яка людина з раннього дитинства до глибокої старості може практикувати поодинокі формальні вправи «внутрішніх» стилів Кунг-фу: Сінь цюань, Тайцзи цюань, Багуачжан

і ін. Практикуючій бойові мистецтва людині важливо розуміти, що ні в якому разі не можна сприймати реальний бій, де немає місця поняттям про гуманізм і жалість, як модель усього життя. Це глибоке нерозуміння суті кунг-фу. Бій в кунг-фу розуміється як необхідність повернути рівновагу в світ і є відображенням екстремальної життєвої ситуації. Боець, здатний зберегти в бою холоднокровність, завжди зможе спокійно усвідомити, прийняти і правильно оцінити будь-яку життєву ситуацію і адекватно на неї відреагувати.

В процесі навчання виділяють чотири основні етапи:

1. Детальне занурення в особливості свого тіла і його будову. Отримання інструкції, як правильно ним користуватися для досягнення унікальних результатів;
2. Учень вивчає набір формальних комплексів рухів і вправ;
3. Тренується здатність чітко відчувати партнера, читати його знаки тіла, контролювати власні реакції і запобігати ударам.
4. Відточується майстерність ведення бою.

При проходженні всіх ступенів становлення себе, як бійця кунг-фу, особа може підпорядкувати собі управління енергією «ци», що дозволяє розкрити надзвичайні особливості тіла та духу [1].

«Ушу» – є результат інтеграції декількох основних чинників: традиційних бойових мистецтв, містичного досвіду філософських доктрин і характерних для китайського світогляду методів виховання. В основі філософії єдиноборства лежить поєднання безліч несхожих між собою філософсько-релігійних систем: конфуціанства, даосизму, чань-буддизму, древніх шаманських уявлень, а також ряду інших шкіл, час виникнення і розквіту яких припадає на VI–III ст. до н. е.

У той же час слід зазначити, що за багато століть існування бойових мистецтв так і не відбулося формування самостійної філософської теорії «ушу» і зберігся характерний для Китаю філософський синкретизм. Розвиток «ушу» в Китаї багато в чому визначалося тим, що дане бойове мистецтво практикували представники різних соціальних груп. Кожна соціальна група (аристократична або військова еліти, монахи чи селяни та ін.) привносила в «ушу» властиві їй характерні риси ідеології та світогляду. Проте, все різноманіття китайської філософської думки базується на загальних характерних ознаках і принципах.

Згідно старокитайським уявленням, світ являє собою безперервний потік змін, складний процес переходу і взаємовпливу протилежностей. Цими протилежностями є трансформації енергії «ци»: «їнь-ци» і «янь-ци». Вони не тільки протистоять один одному, але між ними властиво також взаємодоповнення і взаєморозподіл. Згідно з даними уявленнями в «ушу» вважається, що силі можна протистояти тільки податливістю і слабкістю, рух і спокій повинні постійно чергуватися, жорсткі сильні рухи необхідно поєднувати з м'якими і гнучкими відходами від ударів, і навпаки. Самі по собі «їнь-ци» і «ян-ци» не є субстанціями – вони лише проявляються в безлічі змін, що відбуваються у Всесвіті. Мета практикуючого «ушу» – увійти в постійний потік змін, злившись з природою і, завдяки своїм рухам, досягнути Тайцзи (Велика межа) [1].

На сьогодні, як і століття тому, через традиції і ідеологію «ушу» здійснюється спадкоємність основних культурних цінностей минулого, ідеалізована китайцями. За допомогою бойових мистецтв китайці не просто дізнаються, але і усвідомлюють, досягають реальності багатьох філософських понять і принципів. Заняття мистецтвом «ушу» дає можливість відчути прилучення до єдиного світу традиції і ритуалу – китаець ніколи не сприймає «ушу» як просту сукупність прийомів, методів тренування як якийсь окремий стиль.

Необхідно виділити кілька основних філософських принципів бойових мистецтв Китаю: найсуворіша самодисципліна і розуміння життя, людинолюбство, безперервний роздум і практика, смиренність, приборкання гордості. «Хто думає, що досягнув все, той нічого не знає. Хто гордий, той не може піднесеться»[6 с. 429].

«Джиу-джитсу» – називають технікою гнучкості для бою без зброї. Борці використовують своє тіло не як масу сили для тотального нападу з метою нанесення фізичних каліцтв, а як м'який інструмент. Кредо філософії єдиноборства спрямоване на збереження життя і здоров'я під назвою «Чотири стіни». Це універсальне поняття, яке означає ідею направлення «4 несучих стін свого світу». В основі чого лежить шлях воїна «джиу-джитсу» протягом життя, а саме: комунікативний навик спілкування з оточуючими, здоров'я, знання і духовність.

В основу «джиу-джитсу» закладено ідею, згідно якої людина невеликої комплекції і сили, використовуючи принцип важеля і застосовуючи больові та задушливі прийоми, може успішно захистити себе від супротивника, набагато більшого за силою і розмірами і дуже схожа на

філософію традиційного дзю-дзюцу. Навіть основна ідея традиційного «дзю-дзюцу» – «гілки, не зламані під тягарем снігу» – вважається більш розкритою саме в сучасному бразильському «джиу-джитсу» [1,6]

Результати дослідження. При аналізі літературних джерел національних видів єдиноборств, філософія трактується як звичай гордої нескореності, правди й совісті. Ознакою високих моральних якостей є цитата: «Свою надзвичайну силу й енергію козаки-характерники в основному застосовували лише за потребою: у боротьбі з ворогом, під час стихійних лих, герців тощо» [5]. Відмінна психофізична підготовка, розвинута духовна сфера допомагали козакам-характерникам залякувати ворога навіюванням йому інформації про свою надзвичайну силу й непереможність, а також про те, що їх не беруть ні шабля, ні вогонь, ні вода, ні куля, окрім срібної. Також виявлена інформація й про те, що козаки-характерники спеціальними вправами досягали неймовірного ефекту, коли «тіло грає» й больові удари супротивника не відчуються [8]. Такі козаки вміли миттєво концентрувати внутрішню енергію в тій частині свого тіла, куди спрямовувався удар нападника. Подібні явища притаманні й майстрам східних систем боротьби, наприклад, мистецтву тибетських ченців катеда, «школі залізної сорочки» в кунгфу та карате [1,8].

В основу східної філософії єдиноборств покладені постулати: ритуальність, честь, чесність, вірність. Символи «інь» та «янь» означають боротьбу протилежностей, трансформації енергії «ци»: «інь-ци» і «янь-ци». Вони не тільки протистоять один одному, але між ними властиво також взаємодоповнення і взаєморозподіл. Зв'язок духу, який на сході є союзом мислення, емоцій, волі та твердого матеріального тіла утворюючи рівновагу особистості. Цілісна особа «сифу» в китайській, чи «сенсей» в японській культурі – це певний ідол, образ для наслідування і самовдосконалення [1,6]. Вдосконалення відбувається все життя, від початку входження в світ єдиноборства до останнього подиху. Прагнення досягти гармонії своєї свідомості з фізичним тілом веде до гармонії людини з природою і людьми. Відмінністю східних єдиноборств є не насилля з готовністю покалічити чи навіть ліквідації суперника в поєдинку, а філософське ставлення. Тільки при смертельній загрозі життю або близьких людей прийняти і правильно оцінити будь-яку життєву ситуацію і адекватно на неї відреагувати [1,6].

Висновки.

Підводячи підсумок, можна стверджувати наступне. Філософські аспекти національних видів єдиноборств як і філософія бойових мистецтва Сходу відрізняються від аналогічних європейських систем тим, що існували і відроджуються як засіб і метод удосконалення людини в духовній, інтелектуальній і тілесній цілісності та єдності із природою. Подібність Українських видів єдиноборств із Східними бойовими мистецтвами в літературних джерелах досліджено не достатньо.

Філософська основа європейських систем базується на прикладі визначення слова «спорт» – що походить від старофранцузького *desport* – розвага, гра, метою є показ швидкості, витривалості, сили, спритності для перемоги над суперником, обов'язковим є правила і суддя. Характерною відмінністю єдиноборств від європейських систем є, не засіб розважання, а тренування до останнього дня в своєму житті.

Дотримання філософських аспектів національних та східних видів єдиноборств являється своєрідною методологічною основою в вихованні високих моральних якостей і є пошуком ефективних форм залучення до систематичних занять з фізичного виховання і здорового способу життя курсантів ХДМА.

Література

1. Власова І.Е. Філософські аспекти кунг фу / [Електронний ресурс] – Режим доступу. – URL: <http://www.fae.ru/a-kung-fu.htm> (дата звернення 12.04.2014).
2. Годлевський П.М. Поєднання національних та нетрадиційних засобів психофізичного виховання студентів / П.М. Годлевський // „Актуальні проблеми фізичного виховання студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчання”. Мат. Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вид-во Маковецький Ю.В. Дніпропетровськ, 2007. – С. 67–70.
3. Годлевський П.М. Жіночий самозахист: [навчальний посібник] / П.М. Годлевський, Б.Д. Зубрицький. – Рівне: НУВГП, 2015.
4. Єрмоєнко Е.А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е.А. Єрмоєнко. – К.: Паливода А.В. – 2009. – 227 с.

5. Остапенко О. Характерництво – ефективна форма фізичної підготовки запорозьких козаків / О. Остапенко, М. Зубалій // *Фізичне виховання в школі*. – 2000. – № 2. – С. 48.
6. Кормочі Е.А. Ставлення до природи як філософська проблема: Захід і Китай // *Соціальні та гуманітарні науки на Далекому Сході* / Е.А. Кормочі. – 2012. – № 4 (36). – С. 142–146.
7. Приступа Є.Н. Традиції фізичної культури / Є.Н. Приступа. – К.: ІЗМН, 1997. – С. 135–138.
8. Руденко Ю. Козацько-лицарське виховання учнівської і студентської молоді: монографія / Ю. Руденко, Ю. Мельничук. – К., 2011. – 415 с.
9. Тао ТЕ Кінг Дао: гармонія світу. М.: Видавництво Ексмо, Харків: Видавництво Фоліо, 2002. – 864 с.
10. Філософський словник / За ред. І.Т. Фролова. 4-е изд. – М.: Политиздат, 1981. – 445 с.
11. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: у 3-х т. / Д.І. Яворницький. – К.: Наукова думка, 1990. – Т.1. – С. 236–237.

Дашевська Л.М.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Перевірка і оцінка знань, умінь і навичок є важливою частиною навчального процесу. Від її правильної постановки залежить багато в чому успіх всього процесу навчання. Оволодіння методикою перевірки знань і виставлення оцінок є однією з найважливіших і найскладніших завдань, що стоять перед викладачем.

Контроль дозволяє удосконалювати процес навчання, замінювати малоефективні прийоми і способи навчання більш ефективними, створювати більш сприятливі умови для корекції та покращення практичного володіння мовою. В результаті контролю викладач отримує відомості про результати роботи групи в цілому і кожного студента окремо. За результатами контролю викладач може виявити труднощі в засвоєнні студентами певних мовних явищ, прогалини в знаннях. Ці дані можуть служити підставою для індивідуалізації та диференціації навчання. Контроль необхідний як викладачеві, так і студентам. Він дозволяє кожному студенту зрозуміти, яких успіхів у вивченні іноземної мови він досяг, які його недоліки, допомагає координувати самостійну роботу. Об'єктивні оцінки є для студентів певним стимулом для подальшої роботи.

Для того щоб інформування студентів про хід засвоєння ними знань було своєчасним потрібно скоротити часові проміжки між проведенням контролю знань і умінь та отриманням відповідної інформації про результати. Своєчасна інформація про засвоєння студентами матеріалу необхідна для проведення заходів щодо усунення виникаючих відхилень, попередження відставань, для проведення індивідуальної та самостійної роботи. Тому в даний час великою популярністю користується саме тестовий контроль, який дозволяє до мінімуму скоротити час між проведенням контролю і повідомленням результатів.

Під тестом розуміються завдання, що мають специфічну організацію, яка дає можливість всім студентам працювати одночасно в однакових умовах і записувати виконання символами. Завдання тестів завжди мають однозначне рішення, визначення правильності відповіді здійснюється за складеним ключем.

Тест (від англ. test-випробування, дослідження) – це система завдань, виконання яких дозволяє охарактеризувати рівень володіння мовою за допомогою спеціальної шкали результатів. Тести також широко застосовуються для визначення здібностей, розумового розвитку та інших характеристик особистості.

Тести є складовою частиною тестування - методу дослідження, що передбачає виконання випробуваніми спеціальних завдань. Такі завдання носять назву тестові. Вони пропонуються або у відкритій формі (випробуваніми повинен доповнити основний текст, щоб отримати справжнє висловлювання), або в закритій формі (випробуваніми повинен вибрати потрібну відповідь з декількох варіантів, причому один з них правильний, а інші - ні).

Тести можуть визначати рівень навченості, мовної компетенції студента щодо рівня інших студентів або щодо певного критерію. Таким чином, результати тестування можуть бути